

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

S.S. YENİ FOÇA ASMADERE KONUT YAPI KOOPERATİFİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/14525

Karar Tarihi : 10/10/2019

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Heysem KOCAÇINAR

Başvurucu : S.S. Yeni Foça Asmadere Konut Yapı Kooperatifi

Vekili : Av. Ramazan ARİTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kesinleşmiş yargı kararının uygulanmaması sebebiyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/8/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Konusu Olayın Arka Planı

9. Maliye Hazinesi adına kayıtlı 1646 parsel sayılı taşınmaz, imar planında *sosyal konut alanı* olarak yer almakta iken İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin 27/10/1992 tarihli kararıyla yapılan plan değişikliği sonucunda *ağaçlandırılacak alan* olarak belirlenmiştir.

10. İzmir Defterdarlığı anılan imar planı değişikliğine karşı iptal davası açmıştır. İzmir 2. İdare Mahkemesi 14/12/1995 tarihli karar ile yapılan işlemin hukuka uygun olduğu saptamasıyla davanın reddine karar vermiştir. Karar, davalı idarenin temyiz isteğinin Danıştay Altıncı Dairesi tarafından 13/5/1997 tarihinde onanmasıyla kesinleşmiştir.

11. Söz konusu imar değişikliğinin kesinleşmesinden önce başvuru S.S. Yeni Foça Asmadere Yapı Konut Kooperatifi (Kooperatif) ile Hazine arasında Kooperatife ait 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 3741, 3741, 3755 ve 4483 parsel sayılı taşınmazlar ile 1646 parselin ifrazından meydana gelen 1736 parselin trampa edilmesi konusunda anlaşma sağlanmıştır. Taraflar arasındaki trampa sözleşmesi, başvurucuya ait taşınmazların 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümleri uyarınca ilan edilen sit alanı içinde kalması nedeniyle aynı Kanun'un 15. maddesi uyarınca yapılmıştır.

12. Taraflar arasındaki trampa sözleşmesi uyarınca Kooperatif, maliki olduğu taşınmazların Hazineye devri haricinde 1.011.375 TL ilave bedeli ödeyerek 1736 parselin 5/5/1997 tarihinde adına tescilini sağlamıştır.

13. Kooperatif, devraldığı parseli ifraz etmiştir. İfraz ile oluşan 380.198 m²lik 1746 parseli uhdesinde bırakmış; 1747 parseli de hisseli olarak A.N. ve K.G. adlı şahıslara devretmiştir. K.G. daha sonra kendi hissesini M.S.K. adlı şahsa devretmiştir.

B. Trampa İşleminin İptaline İlişkin Yargılama Süreci

14. Ana taşınmazın ağaçlandırılacak alan olarak belirlenmesine ilişkin nazım imar planı değişikliğine karşı açılan davanın reddi kararının (bkz. § 10) kesinleşmesi üzerine bazı kişiler tarafından Maliye Bakanlığı aleyhine trampa sözleşmesinin iptali istemiyle dava açılmıştır. 1746 ve 1747 parsel malikleri olan başvuru Kooperatif ve diğer gerçek şahıslar müdahil sıfatıyla bu yargılamada yer almıştır.

15. İzmir 2. İdare Mahkemesi 23/12/1998 tarihli kararında sosyal konut alanı olarak Maliye Bakanlığı mülkiyetinde iken 25/4/1997 tarihli Maliye Bakanlığı oluru ile Kooperatife ait taşınmazlarla takas edilmesine karar verilen 1736 parsel sayılı taşınmazın imar değişikliği sonucunda kamu hizmetine tahsis edilmesi nedeniyle trampa edilemeyeceği kanaatiyle işlemi iptal etmiştir. Hüküm, Danıştay Altıncı Dairesinin denetiminden geçerek 30/11/1999 tarihinde kesinleşmiştir.

C. Tapu İptaline İlişkin Yargılama Süreci

16. Maliye Bakanlığı 21/8/1998 tarihli dilekçe ile 1746 ve 1747 parsellerin tapu kaydının iptaliyle Hazine adına tescilini talep etmiştir.

17. Karşıyaka 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 3/5/2000 tarihinde başvuru Kooperatif yönünden davanın kabulüne ve diğer davalılar yönünden davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, anılan kararında takas işleminin iptali için açılan dava kabul edilmekle

başvurucu Kooperatif adına olan kaydın iptal edilerek taşınmazın Hazine adına tescilli gerektiğine işaret etmiştir. Hüküm, Yargıtay denetiminden geçerek 4/4/2001 tarihinde kesinleşmiştir.

D. Tazminat İsteğine İlişkin Yargılama Süreci

18. Başvurucu Kooperatif 1/3/2002 tarihli dilekçesi ile maliki olduğu toplam on bir adet taşınmazı bedel ilavesiyle Hazineye ait 1736 parsel ile takas ettiğini ve takas işleminin iptali sonrasında bu taşınmazlar ile ödemiş olduğu ilave bedel iade edilmeden 1736 parselin tapusunun iptal edildiğini belirterek tazminat isteğinde bulunmuştur.

19. Kadıköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 29/3/2007 tarihinde davayı kabul ederek 40.724.500 TL tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararda, trampa sözleşmesi sonucu başvurunun Hazineye ait taşınmazı takas yoluyla iktisap etmesi üzerinde durularak tapu kaydının hükmen iptal edilmesinin başvuru zarara uğrattığı tespitine yer verilmiştir. Hüküm, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından 3/7/2007 tarihinde onanmış ve karar düzeltme isteği de aynı Daire tarafından 12/11/2007 tarihinde reddedilmiştir.

E. Hükmedilen Alacağın İcrası Süreci

20. Başvurucu 24/4/2007 tarihinde, Kadıköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 29/3/2007 tarihli kararına dayanarak Hazine aleyhine 40.724.500 TL asıl, 72.280.331,52 TL işlemiş faiz, 1.655,30 TL yargılama gideri ve 84.524,50 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 113.091.008,92 TL alacağın tahsili amacıyla icra takibi başlatmıştır.

21. Başvurucu, hüküm altına alınan alacağın ödenmemesi üzerine 18/1/2011 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunmuştur.

22. AİHM 17/9/2013 tarihinde 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun hükümlerini gözönünde tutarak kabul edilemezlik kararı vermiştir.

23. Başvurucu, AİHM'in kabul edilemezlik kararı sonrasında Bakanlık İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına (Tazminat Komisyonu) müracaat etmiştir. Tazminat Komisyonu 13/8/2014 tarihli kararında hüküm altına alınan alacağın aradan geçen 6 yıl 8 aylık süreye rağmen ödenmemesi nedeniyle *"kesinleşmiş mahkeme kararlarının süresi içinde icra edilmesini isteme hakkının ihlal edildiği"* tespitinde bulunarak başvurucuya 8.600 TL ödenmesine karar vermiştir.

24. Başvurucu, Tazminat Komisyonunun bu kararına itiraz etmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 25/12/2014 tarihinde, hükmedilen tazminatın somut olayın koşullarında hukuka uygun olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir. Maliye Bakanlığının bu karara yönelik itirazı aynı Kurul tarafından 19/3/2015 tarihinde reddedilmiştir.

F. Menfi Tespit Davası Süreci

25. Maliye Bakanlığı, başvurunun hüküm altına alınan alacağı tahsil amacıyla başlatmış olduğu icra takibine karşı 28/1/2011 tarihinde borçlu olmadığını tespiti amacıyla menfi tespit davası açmıştır.

26. Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesi 14/6/2012 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme, kararında trampa sözleşmesinin İzmir 2. İdare Mahkemesince iptal edildiği ve bu iptal nedeniyle tarafların sözleşme gereğince aldıkları edimleri iade etmek zorunda olduklarından takibin dayanağının ortadan kalktığı kanaatine varmıştır. Mahkeme ayrıca tarafların bu aşamadan sonra bir araya gelerek almış oldukları edimleri ne şekilde iade edecekleri hususunda işlem yapabileceklerine de işaret etmiştir.

27. Hüküm başvuru tarafından adli yardım istekli olarak temyiz edilmişse de Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 30/11/2012 tarihinde gerekli harç ve masrafların yatırılması amacıyla dosyayı geri çevirmiştir.

28. Yargıtayın geri çevirme kararı sonrasında harç ve giderlerin mahkeme vizesine yatırılması için başvurucuya meşruhatlı davetiye tebliğ edilmiştir. Başvurucunun davetiye gereğini süresi içinde yerine getirmemesi sonucunda ilk derece mahkemesi 22/1/2013 tarihinde temyiz isteğinin reddine karar vermiştir. Temyiz isteğinin reddine dair ek karar başvuru tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 13/5/2013 tarihinde bu kararı onamıştır.

29. Başvurucunun başlatmış olduğu icra takibi Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin 14/6/2012 tarihli kararının kesinleşmesi üzerine Maliye Bakanlığının talebiyle durdurulmuştur.

30. Başvurucu 21/8/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

31. 2863 sayılı Kanun'un "Kamulaştırma" kenar başlıklı 15. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanları, aşağıda belirlenen esaslara göre kamulaştırılır:

...

Sit alanı ilan edilen ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planında kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, (...) başka Hazine arsa veya arazileri ile müstakil veya hisseli olarak değiştirilebilir. Sit alanı ilan edildiği tapu kütüğüne şerh edilen taşınmazları, miras ve ölüme bağlı tasarruflar dışında, sonradan edinenlerin talepleri değerlendirilmez. Ancak, Bakanlık izniyle gerçekleştirilen kazıların yapıldığı alanlarda bulunan parsellerde, maliklerin başvurusu ve kabulüne ilişkin koşul parsele yönelik uygulanır ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planı şartı aranmaz. Bu parsellerin üzerinde bina veya tesis varsa malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli, 2942 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödenir. Bu bentle ilgili usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir."

32. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 282. maddesi şöyledir:

“Mal değişim sözleşmesi, taraflardan birinin diğer tarafa bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini, diğer tarafın da karşı edim olarak başka bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretmeyi üstlendiği sözleşmedir.”

33. 6098 sayılı Kanun'un 77. maddesi şöyledir:

"Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.

Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

34. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlet getirmez."

35. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyumsuzluklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

a. Mülkiyet Hakkı Yönünden

36. AİHM, yargı kararlarının icra edilmemesini veya icrasının gecikmesini genellikle mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale olarak kabul etmektedir (Burdov/Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 40). AİHM yargı kararının uygulanmamasının adil yargılanma hakkı yanında mülkiyet hakkının da ihlaline yol açtığı sonucuna varmıştır (Burdov/Rusya, §§ 33-42). Bunun yanında müdahalenin mülkiyetinin kullanımının kontrolü çerçevesinde yoksun bırakma sonucuna yol açtığı değerlendirilen bir başvuruda AİHM, yargı kararının uygulanmaması nedeniyle kanunilik ölçütü yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye, B. No: 6334/05, 23/10/2012, §§ 142-155). Öte yandan AİHM'e göre Sözleşme'nin 6. maddesi ile ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi devlete, yargı kararlarının uygulanması bakımından etkili bir sistem kurma yükümlülüğü getirmektedir (Fuklev/Ukrayna, B. No: 71186/01, 7/6/2005, § 84).

37. AİHM, başvuru lehine kesinleşmiş bir yargı kararının sonradan yeniden gözden geçirme suretiyle değiştirilerek başvurunun taşınmazından yoksun bırakılmasının

mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (*Brumarescu/Romanya* [BD], B. No: 28342/95, 28/10/1999, §§ 66-80). AİHM ihlalin giderimi bakımından ise eski hâle getirme kuralı çerçevesinde aynen iadesi gerektiğini belirtmiştir (*Brumarescu/Romanya* [BD] (A.T.), B. No: 28342/95, 23/1/2001, § 22). AİHM bu kararda hükûmetin başvurunun yeni bir dava açabileceği yönündeki savunmasını ise kabul etmemiştir (*Brumarescu/Romanya* (A.T.), § 22).

38. Öte yandan AİHM ölçülülük bağlamında dile getirdiği *iyi yönetim ilkesinin* kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda kamu makamlarının uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmesini gerektirdiğini vurgulamıştır (*Bogdel/Litvanya*, B. No: 41248/06, 26/11/2013, § 65; *Krstić/Sırbistan*, B. No: 45394/06, 10/12/2013, § 78). Ancak AİHM'e göre eski bir *yanlışın* düzeltilmesi gereği, meşruiyeti kamu otoritesinin eylemine dayalı olarak birey tarafından iyi niyetle kazanılmış yeni bir hakka orantısız bir şekilde müdahale etmemelidir. Başka bir ifadeyle kendi prosedürlerine uymayan ya da onlara bağlı kalmayan devlet makamlarının yanlış davranışlarından fayda elde etmelerine ya da yükümlülüklerinden kaçmalarına izin verilmemelidir (*Bogdel/Litvanya*, § 66). AİHM mülkiyetin hatalı olarak başkasına devredilmesiyle yoksun bırakılmaya yol açılan müdahaleler yönünden iyi yönetim ilkesinin kamu makamlarına hatalarını uygun bir biçimde düzeltme yükümlülüğü getirdiği gibi ayrıca iyi niyetli mülk sahibine yeterli bir tazminat ödenmesini veya uygun bir başka giderim sağlanmasını da gerektirdiğini kabul etmiştir (*Bogdel/Litvanya*, § 66; *Moskal/Polonya*, B. No: 10373/05, 15/9/2009, § 69; *Pincová ve Pinc/Çek Cumhuriyeti*, B. No: 36548/97, 5/11/2002, § 53; *Toşcuğlu ve diğerleri/Romanya*, B. No: 36900/03, 25/11/2008, § 38).

b. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

39. AİHM'in yerleşik içtihadına göre Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci paragrafının herkesin bir mahkeme veya yargı yeri önüne getirilen medeni hak ve yükümlülüklerine ilişkin herhangi bir iddiada bulunma hakkını güvence altına aldığını tekrarlamaktadır. Bu yolla, medeni uyumsuzluklarla ilgili mahkemeye başvurma hakkına ilişkin erişim hakkının bir yönünü oluşturan *mahkeme hakkı* somutlaştırılmaktadır. Bununla birlikte bir taraf devletin iç hukuk sistemi, nihai ve bağlayıcı bir yargının kararının (davanın) bir tarafı(nın) zararına olacak şekilde hükümsüz/etkisiz kalmasına izin verirse bu hak aslından yoksun hâle gelebilir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci paragrafının yargı kararlarının uygulanmasını korumaksızın davacılara garanti edilen -yargılamanın adil, kamuya açık ve makul süreli olması gibi- usule ilişkin güvenceleri detaylarıyla tanımlaması gerektiği tasavvur edilemez. Bu maddeyi yalnızca mahkemeye erişim ve yargılamaların yürütülmesiyle ilgili olarak yorumlamak, taraf devletlerin Sözleşme'yi onayladıkları esnada saygı duymayı taahhüt ettikleri hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı durumlara yol açabilir. Dolayısıyla AİHM herhangi bir mahkeme tarafından verilen bir kararın icra edilmesinin Sözleşme'nin 6. maddesinin amaçları bakımından *yargılamanın* ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmiştir (*Hornsby/Yunanistan*, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40; *Burdov/Rusya*, § 34).

40. Mahkeme hakkı, bir mahkeme kararı vasıtasıyla yalnızca hak sahipliğinin tanınmasını güvence altına alan teorik bir hak değildir; aynı zamanda kararın icra edileceğine dair meşru bir beklenti de içerir. Davacıların etkili bir şekilde korunması ve evvelki hukuki durumun yeniden tesis edilmesi, idari yetkililerin bağlayıcı bir hükme riayet etme yükümlülüğünü zorunlu kılmaktadır (*Apostol/Gürcistan*, B. No: 40765/02, 28/11/2016, § 54).

41. Davaya taraf olan kişinin etkin korunması ve hukuka uygunluğun sağlanması, idarenin kendisi hakkında verilebilecek nihai yargı kararlarına uymasını gerektirmektedir. İdare yargı kararını uygulamayı reddediyor, ihmal ediyor ya da onu uygulamayı geciktiriyorsa bu durumda davada taraf olan kişinin davanın safahatı süresince yararlandığı Sözleşme'nin 6. maddesinde öngörülen teminatlar her türlü varlık nedenini kaybetmektedir (*Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye*, § 115).

42. AİHM; infaz usulleri ve idari sistemi ne kadar karmaşık olursa olsun devletin Sözleşme gereğince herkesin kendi lehine verilmiş, uygulanması zorunlu ve bağlayıcı yargı kararlarının makul bir sürede uygulanması hakkını teminat altına alma yükümlülüğü altında olduğunu vurgulamıştır. Aynı şekilde hiçbir devlet makamı, örneğin bir yargı kararıyla tespit edilen bir borcun ödenmemesine mali veya diğer kaynakların eksikliği bahane gösteremez. AİHM ilgililerin bir yargı kararının uygulanmasını mümkün kılacak veya hızlandıracak bazı usule ilişkin girişimlerde bulunmak zorunda kalabileceklerini ancak kişilerden beklenen iş birliği yükümlülüğünün mutlak gereklilik düzeyini aşmaması gerektiğini ve her hâlde bu yükümlülüğün idareyi, aleyhine verilen kararı infaz etmek için Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde elindeki bilgilere dayanarak kendiliğinden ve öngörülen zamanda hareket etme zorunluluğundan muaf tutmaması gerektiğini belirtmiştir (*Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye*, §§ 116, 117).

43. AİHM her halükârda devlet aleyhine bir yargı kararı aldırılmış bir kişinin kararın cebri icrasını sağlamak için ayrı bir dava açmak zorunda olmadığını vurgulamıştır. AİHM'e göre verilen bir yargı kararının uygulanmasını teminat altına almak, bu zorunlu ve bağlayıcı kararın zamanında uygulanmasını sağlamak, bu kararın kesinleştiği ve infaz edilebilir hâle geldiği tarihten itibaren uygulamak kamu makamlarının öncelikli görevidir. Bu kararlar, davalı devletin ilgili makamına kurallara uygun olarak bildirilmelidir; böylece bu yetkili makam kararı uygulamak için gerekli tüm girişimlerde bulunmalı veya yargı kararlarının infazı konusunda yetkili bir diğer devlet kurumuna bu kararı iletmelidir. Cebren veya ihtiyari infaz usullerinin çakıştığı veya karmaşık olduğu hâllerde bu durum özellikle önemlidir zira kişi bu konuda hangi makamın yetkili olduğu konusunda haklı olarak şüpheye düşebilir (*Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye*, § 118).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Mahkemenin 10/10/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurucu; tapuda adına kayıtlı toplam on bir adet parseli üzerine bedel de ilave ederek Hazineye ait taşınmaz ile trampa ettiğini, trampa sonucu adına tescil edilen 1736 parselin ifrazından oluşan 1746 parseli uhdesinde bırakırken 1747 parseli 1746 parsel üzerinde konut yapmak şartıyla müteahhide devrettiğini, hâl böyle iken trampa işleminin iptali ve bu iptale dayalı olarak açılan tapu iptali ve tescil davasının kabulü sonucunda 1746 parselin Hazine adına tescil edilmesinin mağduriyetine neden olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca iptal sonrasında meydana gelen zararlar nedeniyle açmış olduğu dava lehine sonuçlanmış ise de kesinleşmiş mahkeme kararı ile hüküm altına alınan alacağın tahsili amacıyla başlatmış olduğu takibin idare tarafından açılan ve kesin hükme aykırı bir

şekilde neticelenen menfi tespit davası nedeniyle sonuçsuz bırakılmasının hem taşınmazlarından hem de bu taşınmazlar için ödenen bedelden yoksun kalmasına neden olduğunu bildirmiştir. Başvurucuya göre taşınmazlardan, trampa sırasında ödediği ilave bedelden ve tapu iptali tescil davası sonunda açmış olduğu davada hüküm altına alınan tazminattan mahrum bırakılması mülkiyet hakkının ihlali niteliğindedir.

46. Bakanlık görüşünde, başvurunun menfi tespit kararını temyiz etmemesi karşısında başvurunun süresi içinde olup olmadığının Anayasa Mahkemesinin takdirinde bulunduğu bildirilmiştir. Bakanlık esasa yönelik olarak trampa sözleşmesinin iptali sonrasında karşılıklı olarak taşınmazların iadesi yükümlülüğünün ortaya çıktığını ancak bunun mümkün olmadığını, bu nedene dayalı olarak başvuru lehine tazminata hükmedildiğini, başvurunun Hazine aleyhine icra takibi başlattığını ancak menfi tespit davası sonucunda Hazinesinin takipte talep edilen miktarda bir borcunun bulunmadığının saptandığını ve bunun sonucu olarak takibin durmasına karar verildiğini belirtmiştir. Bakanlığa göre menfi tespit davasının kabulüne ilişkin kararın kesinleşmesi ile başvurunun mülkiyet hakkına teşkil edecek bir mülkü ya da meşru beklentisi bulunmamaktadır. Bakanlık ayrıca söz konusu uyuşmazlığın sulh yoluyla giderilmesi için Maliye Bakanlığı tarafından bir çok kez girişimde bulunulmuşsa da sonuç elde etmek mümkün olmamıştır.

2. Değerlendirme

47. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Somut olayda da başvurucuya ait bulunan toplam on bir adet taşınmaz arkeolojik sit alanı içinde kaldığından 2863 sayılı Kanun hükümleri uyarınca başvuru tarafından bedel ilave edilerek yapılan trampa sonucunda Hazine ve buna karşılık Hazine adına kayıtlı olan 1736 parsel de başvuru adına tescil edilmiştir. 1736 parselin ifrazı sonucunda oluşan 1746 parsel başvuru adına kayıtlı ve 1747 parsel ise başvuru tarafından kat karşılığı inşaat sözleşmesi uyarınca üçüncü kişilere devredilmiş iken tapudaki işlemin dayanağını oluşturan trampa işlemi idari yargıda iptal edilmiştir. Bu iptal üzerine Hazine tarafından açılan davada ilk derece mahkemesi, 1736 parselin ifrazından oluşan 1746 parselin tapusunun iptaline karar vermiştir. Başvurucunun tapu iptalinden sonra açtığı tazminat davası lehe sonuçlanmış ancak kesinleşmiş mahkeme kararına rağmen zararın idareden tahsili mümkün olmamıştır.

49. Başvuru lehine olan hükme rağmen bedelin ödenmemesi nedeniyle açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

50. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı aynı haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuru, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26).

51. Somut olayda başvuru adına kayıtlı on bir adet taşınmazın Hazine adına tesciline esas olan trampa sözleşmesi sonradan iptal edilmesine rağmen taşınmazların mülkiyetinin başvurucuya iade edilmesi mümkün olmadığı gibi başvurucu lehine hükmedilen bedelin de ödenmediği nazara alındığında başvurunun Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil eden korunmaya değer bir menfaatinin mevcut olduğunda tereddüt bulunmamaktadır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

52. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkünün semerelerinden yararlanma ve mülk üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

53. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle *mülkten barışçıl yararlanma hakkına* yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlandırılacağı belirlenerek aynı zamanda *mülkten yoksun bırakmanın şartlarının* genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, §§ 55-58).

54. Başvuru konusu olay bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurunun trampa sözleşmesi ile idareye devrettiği taşınmazların iadesinin mümkün olmadığı ve ayrıca aynı sözleşme ile devraldığı taşınmazın tapusunun iptali nedeniyle lehine hükmedilen tazminatın da kendisine ödenmediği anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi yargı kararlarının

icra edilmemesi yönündeki benzer şikâyetleri mülkiyetten barışçıl yararlanma ilkesine ilişkin genel kural çerçevesinde incelemiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Necdet Çetinkaya*, B. No: 2013/7725, 24/3/2016, § 57). Somut olayda da bu ilkeden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

(1) Genel İlkeler

55. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

56. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 62).

57. Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkına yönelik nihai bir yargı kararının uygulanmamasının ihlale yol açtığını daha önce çeşitli kararlarında kabul etmiştir. Buna göre ilgili mahkeme kararını uygulamakla görevli kamu makamları, bu kararın uygulanmasını engellemekte ya da kararın uygulanması için gerekli özeni göstermemekteyse bu durumun Anayasa'nın 35. maddesinin ihlali anlamına geldiği sonucuna yol açtığını vurgulamıştır (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım*, §§ 55-75; *Mehmet Hocaoglu*, B. No: 2013/3207, 15/10/2015, §§ 59-74).

58. Diğer taraftan *Necdet Çetinkaya* başvurusunda ortaklığın giderilmesi davasında yapılan yargılama neticesinde satışına karar verilen taşınmazın yapılan ihale sonucu başvuru tarafından mülkiyetinin edinilmesi söz konusudur. Bu başvuruya konu olayda da Tapu Müdürlüğü ortaklığın giderilmesi davasında Hazinesin taraf olmaması sebebiyle tescil talebini reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi başvurusunun taşınmazın ihale bedelini ödediği ve tescilden önce mülkiyetini kazandığı hâlde başvurusunun ihale yoluyla edindiği taşınmazın Hazinesin payı dışındaki diğer payları yönünden başvuru adına tescil işleminin yapılmamasının mülkiyet hakkına yapılan ölçsüz bir müdahale olduğu sonucuna varmıştır (*Necdet Çetinkaya*, §§ 64-73).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Somut olayda Kooperatif, üyelerine konut edindirme amacıyla bu konutların inşa edileceği toplam on bir adet parseli tapuda satın almıştır. Taşınmazların bulunduğu bölgenin sit alanı olarak ilan edilmesi nedeniyle 2863 sayılı Kanun'un 15. maddesi uyarınca Maliye Bakanlığı ile yapılan trampa sözleşmesi ile başvuru, imar planında sosyal konut alanı olarak yer alan 1736 parseli edinmiştir. Kooperatif, ihale bedeli olarak maliki olduğu toplam on bir adet taşınmazın yanı sıra 1.011.375 TL ödeyerek 5/5/1997 tarihinde 1736 parselin adına tescilini sağlamıştır.

60. Bu aşamadan sonra Kooperatif 1736 parseli iki ayrı parselde ifraz etmiştir. Kooperatif bu parsellerden 1746 parseli uhdesinde tutarken 1747 parseli ise üçüncü kişilere devretmiştir. Hâl böyle iken imar planında yapılan tadilat sonucu ana parselin *sosyal konut alanı* niteliği *ağaçlandırılacak alan* olarak değiştirilmiş ve parselin başvuru adına tesciline esas teşkil eden trampa sözleşmesi de kamu hizmetine tahsis edilen yerlerin satışı mümkün olmadığından iptal edilmiştir. Bu iptal sonucunda Hazine, başvuru adına kayıtlı olan 1746 parsel ve üçüncü kişiler adına kayıtlı 1747 parselin tapusunun iptalini istemiş; 1747 parsel ile ilişkin dava reddedilirken 1746 parsel ile ilişkin talep kabul edilerek taşınmazın Hazineye iadesi sağlanmıştır. Başvuru bu gelişmeler üzerine uğramış olduğu zararın ödenmesi talebinde bulunmuştur. Kadıköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 29/3/2007 tarihinde trampa sözleşmesi ile Hazineye geçen on bir adet taşınmaz üzerindeki inşaat yasağı ve başvuru tarafından yapılan ek ödemeyi de dikkate alarak 40.724.500 TL'nin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Anılan karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmesine ve Hazine aleyhine icra takibi başlatılmasına rağmen bu alacağın tahsili mümkün olmamıştır.

61. Başvurucunun hüküm altına alınan alacağının ödenmemesi nedeniyle AİHM'e yapmış olduğu bireysel başvuru da 6384 sayılı Kanun hükümleri uyarınca kurulan Tazminat Komisyonunun görevli olması nedeniyle reddedilmiştir. Son olarak başvuru, Tazminat Komisyonuna da müracaat etmiş; Tazminat Komisyonu da yargı kararının icra edilmediğini saptamıştır.

62. Anılan bu hususlar bir bütün olarak ele aldığında başvuru adına kayıtlı taşınmazların sit alanı içine alınmasıyla başlayan süreçte 2863 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan trampa sonucunda başvurucuya başka bir taşınmaz verilmiştir. 1736 parsel sayılı taşınmazın imar durumunun değiştirilerek kamu hizmetine tahsis edilmesine başvurunun herhangi bir etkisi söz konusu olmadığı hâlde taşınmazın tapusu iptal edilmiştir. Bu iptal kararı sonrasında trampa nedeniyle kendi taşınmazlarını Hazineye devreden başvurunun mal varlığında bir eksilme meydana geldiği tartışmasıdır. Başvurucunun tapu iptalinden sonra meydana gelen bu zararının tazmini talebiyle açtığı davada Mahkeme, başvurunun trampa yoluyla Hazineye devrettiği taşınmazların fiili ve hukuki durumu ile başvuru tarafından yapılan ek ödemeyi de dikkate alarak uygun bir bedele hükmetmiştir. Ancak hükmedilen bu bedel, davalı Hazine tarafından ödenmemiştir.

63. Bu durum, başvurunun trampa sözleşmesi ile Hazineye devrettiği taşınmazlardan mahrum kalmasına neden olduğu gibi 1736 parselin tapusunun iptali ve trampa sözleşmesi uyarınca ödemiş olduğu ilave bedel nedeniyle Mahkemece lehine hükmedilen tazminattan da yoksun kalmasına neden olmuştur.

64. Söz konusu kesinleşmiş yargı kararının sonuçları itibarıyla davanın karşı tarafı olan Hazineyi bağladığı kuşkusuzdur. Öte yandan Hazinenin kesinleşmiş yargı kararına dayalı icra takibine yönelik olarak açmış olduğu menfi tespit davasında, trampa sözleşmesinin yapılaş amacı ve başvurunun bu sözleşme ile Hazineye devrettiği taşınmazların 2863 sayılı Kanun hükümlerine göre "*korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları*" arasında sayılan sit alanı içinde kaldığı ve inşaat yasağına tabi olduğu dikkate alınmamıştır. Mahkeme, taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi yalnızca Hazineye aitken başvurucuya devredilen 1736 parsel yönünden irdelemiş ve trampa sözleşmesinin iptal edilmesi nedeniyle tarafların aldıklarını geri vermekle yükümlü olduğu saptamasıyla Hazinenin borçlu olmadığına karar vermiştir. Ancak tespit kararında yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınmadığı gibi kesinleşmiş yargı kararının sonucunun değiştirilemeyeceği

de gözönünde tutulmamıştır. Bu itibarla tazminata ilişkin yargı kararının kesinleştiği 12/11/2007 tarihinden bu yana yaklaşık 11 yıl 7 ay boyunca uygulanmamasının Anayasa Mahkemesince yargı kararlarının uygulanması çerçevesinde daha önce ortaya konulan ilkelere göre kanunilik ölçütü yönünden mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığı sonucuna varılmıştır.

65. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

66. Başvurucu, lehine olan kesinleşmiş yargı kararının uygulanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

67. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

68. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

69. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

70. Anayasa Mahkemesi daha önce yargı kararlarının uygulanmasını Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde değerlendirmiştir. Buna göre Anayasa'nın 36. ve 138. maddeleri uyarınca yargı kararlarının ilgili kamu otoritelerince zamanında yerine getirilmediği bir devlette bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün değildir. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında yerine getirilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle, bu yolla bireylerin kamu otoritelerine ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple hukuk devletinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargının kararlarının zamanında yerine getirilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez. Sonuç olarak hukuk sisteminde nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç

doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği anlamına geleceği kabul edilmiştir (*Ahmet Yıldırım*, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28; *Arman Mazman*, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 61).

71. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılan kısımda yapılan değerlendirmeler esas alındığında başvuru lehine olan nihai ve kesinleşmiş nitelikteki yargı kararının uygulanmaması nedeniyle aynı zamanda mahkemeye erişim hakkının da ihlaline yol açılmıştır.

72. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

73. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

74. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

75. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

76. İhlalin idari eylem ve işlemten kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi her somut olayın koşullarını dikkate alarak yapılması gerekenlere hükmeder. İdari eylem ve işleme karşı başvurulacak kanun yolları varsa ve bu yollar tüketildikten sonra yapılan bireysel başvurunun incelenmesi sonucu ihlal tespiti yapılmışsa yeniden yargılama yoluyla ilgili mahkemenin

tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırma imkânının bulunduğu durumlarda kararın bir örneğinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilebilir.

77. Buna göre Anayasa Mahkemesince ihlalin tespit edildiği hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemeleri ise Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

78. Başvurucu lehine belli bir tazminatın ödenmesi hükmünü içeren yargı kararı kesinleşmesine ve icra takibine konu olmasına rağmen idare tarafından yerine getirilmemiştir. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin idari bir işlemten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

79. Somut olayda, mahkeme kararının aradan geçen uzun zamana rağmen yerine getirilmemesi nedeniyle ilgili Tazminat Komisyonu tarafından bir miktar ödeme yapılmışsa da yapılan ödemenin miktarı ve nedeni dikkate alındığında yeterli bir giderimden söz etmek mümkün değildir. Bu hâlde başvurucunun Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin 28/1/2011 tarihli menfi tespiti ilişkin hükmüne karşı AİHM'e başvuruda bulunduğu da gözetilerek mükerrer bir ödemeye neden olmayacak şekilde icra takibine dayanak teşkil eden yargı kararının gereği yerine getirilmek üzere ilgili idareye gönderilmesi gereklidir. Ayrıca ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için mülkiyet ve mahkemeye erişim haklarının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle ve kararın idareye gönderilmesi suretiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -yargı kararının infaz edilmediği süre gözetilerek- başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

80. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücreti olmak üzere toplam 2.701,90 TL tutarındaki yargılama giderlerinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yargı kararının en kısa sürede icra edilmesi için kararın bir örneğinin Hazine ve Maliye Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU